

Eso de două ori in septemana:
Joi-a si Duminec'a.

Pretiuul de prenumeratiune:

pre anu intregu . . . 6 fl. v. a.
" diumetate de anu . . . 3 fl. v. a.
" patrariu de anu . . . 1 fl. 50 cr.

Pentru Romani'a si strainetate:

pre anu intregu . . . 9 fl. v. a.
" diumetate de anu . . . 4 fl. 50 cr.

LUMINA.

Fóia bisericésca, scolastica, literaria si economica.

Correspondintiele si banii de prenumeratiune se bo adreseze de a dreptulu: Redactionei „Lumina” in Aradu, cancelari'a episcopésca.
Pentru publicatiunile de trei ori, ce contienu cam 150 de cuvinte (spatiu de 20 sire garmond) tacs'a o 3 fl.; pana la 220 de cuvinte 4 fl. éra mai sus 5 fl., inticlogendu-se intr' aceste sume si timbrulu. — Pretiuul publicatiuniloru se se anticipe,

Organu oficiale alu eparchiei romane gr. or. aradane.

Consistoriulu plenariu convocat pe mercuri'a trecuta a terminatu siedintiele eri, inchiaindu tóte reporturile pentru sinodu.

Cartile bisericesci.

Literatur'a eclesiastica, precum la alte popóre asia la noi, este inceputulu si temeulu literaturii profane. Nu suferé indoiala de feliu, cà limb'a in carea s'a celebratu la inceputu cultulu dumnediescu in bisericile romaniloru a fostu cea romana séu latina numita gramaticala, cu atátu mai pucinu suferé indoiala aceea, cà cartile bisericesci pana la conciliulu florentinu au fostu scrise cu litere strabune, latine. Insa de la acelu conciliu pana in secolulu XVI servitiulu ddiescu se servisiá in limb'a slavéna, in carea se scrisera si cartile bisericesci tóte; de aici s'a estinsu apoi velulu intenerecului asupra limbei si a literaturii romane, impedecandu desvoltarea si cursulu ei naturalu aprópe doi secolu.

Secolulu siesesprediecé, e dreptu, ni-a datu o literatura noua; limb'a poporului se introduse in tóte bisericile; cartile bisericesci se tradasera si tiparira romanescé de barbati fórté luminati, totusi funestele urme ale limbei slavene si adi se cunosc in biseric'a nóstra. Limbagiulu cartiloru bisericesci nu numai este intunecatu cu multe cuvinte slavene, ci cartile sunt tiparite si adi cu caracterele cirilice, numite la noi *bucóvne*. De aceea cei mai multi din poporu nu sciu ceti si serie de càtu cu bucóvne precandu scrierile romane adi se facu tóte cu caractere latine. N'avemu ce ne mirá de feliu atunci, cà productele literarie mai noue nu sunt cunoscute si partinite de poporu.

Ori ce directiune amu vrea se dàmú literaturii nationale, inceputulu trebuie se-lu facemu din biseric'a, dela cartile bisericesci. Sentiulu religiosu a precumpenitu totudeuna la popóru romanu, de acest'a a fostu condusu elu in tóte actiunile sale; in acest'a trebuie se-lu intarimu si pe viitoriu, dar astfelu, càtu din elu se castige si unu óre care avantagiu nationalu, cel'a *alu cultivarei limbei strabune*.

Càtu de norocósa ar fi literatur'a nóstra, déca cartile bisericesci ar fi scrise cu litere latine si nu cu bucóvne. Poporulu ar dá unu contingente fórté insemnatu la trecerea productelor literarie, càci sciindu elu a ceti ceaslovulu si psaltirea, ar sci ceti deodata si scrierile romane cu litere latine, si nu ar trebui se piérda timpulu si cu bucóvnele parintelui Cirilu, numai pentru biseric'a. *Cartile bisericesci astadi trebuiescu corese de slavisme si tiparite cu litere romane, ca se nu portamu mai departe rusinea neescusabila asupra nóstra.*

Precum insa intrég'a biseric'a universalá ortodocsa, asia si biseric'a Daco-Romaniloru a fostu totdeuna cu

mare precautiune la compunerea si traducerea cartiloru bisericesci, si nu a permisu nimenui dreptulu de censurarea cartiloru rituale si dogmatice, decâtu Ierarchiei. Numai cartile censurate si aprobate de acést'a au valóre in biseric'a nóstra, ér cele ne aprobate se privescu de apocrifé.

A luatu sboru insemnatu literatur'a bisericésca in tiér'a romanésca si in Moldavi'a, deunde s'a latitu la noi cele mai multe carti bisericesci romane, intre aceste cu laude se amintescu mineiele traduse de episcopii Cesarie si Filaretu. Atátu impregiurarea acést'a, càtu si sustienerea unitatii in biseric'a romana, facu absolutu imposibilu tractarea cestiunei despre coregerea si tiparirea cartiloru bisericesci prin o singura provincia metropolitana, neconsultandu ierarchi'a intregii biseric'i daco-romane.

Romanii au fostu precum si sunt, cu pucina exceptiune, membrii credintiosi ai bisericii ortodocse orientale; au fostu de aceasi credintia cu apostolii dela cari au primit'o nemidilocitu, acést'a o vor marturisi pana la sfersitulu lunei, càci este credinti'a despre care dice apostolulu: credinti'a vóstra romani se vestesce in tóta lumea. Si prin unitatea credintiei vor sustienea si unitatea bisericii in ritu si dogme, nu numai, ci chiar si in form'a esterna, in cartile usuate in biseric'a.

Barbatii bisericesci din principatele romane au stralucitu in tóte vremile cu invetiaturile cele nalte teologice, pre candu la noi din eóci de Carpati au fostu pucini, si in presinte mai cà nu-su. Trebuie se ne intórcemu catra biseric'a mama din Romani'a. Congresulu nostru bisericescu va face mare folosu romanismulu si bisericii romane, déca *punendu-se in contielegere cu santulu Sinodu alu Romaniei, cu acest'a in comunu se faca editiunea coresa si cu litere strabune a cartiloru usuate in biseric'a romana.* Acestu pasiu in literatur'a nationala va formá unu momentu eternu pe paginile istoriei romane, càci poporulu va fi mantuitu odata si de literile slavene.

Lips'a de carti bisericesci la noi se maresce din di in di. La multe biseric'i parochiale cantarile rituali se facu numai din octoiculu micu, càci Mineiele lipsescu cu totul, apoi déca si sunt la tipografiile metropolitane, comunele serace nu le potu cumperá. Ér tiparinduse cartile cu litere, comunele avute se dee gratuitu cartile de cari s'a folositu pana aci in biseric'a, la bisericile serace, cari n'au nici editiunile vechi, nici sunt in stare a cumperá cele nóue, si ele se procureze editiunile nóue cu litere. Astfelu graduatu ne-am affá cu carti nóue bisericesci, corese de slavisme, si cu caractere strabune.

Atátu in sinodulu eparchialu — càtu si in congresu cestiunea acést'a de interesu literariu pentru noi s'a si adusu pe tapetu, insa pareni-se din caus'a altoru agende a remasu neresolvita, cea ce ne indreptatiesce a sperá o satisfactiune cu atátu mai mare dela congresulu viitoriu.

Invetiamentu.

Positi'a organica a asiediamintelor de invetiamentu.

(Finea.)

Vorbindu asupra invetiamentului realu, inainte de tôte ar trebui sè aretamu sirulu de intemplari, prin cari sciintiele reale au fostu provocate. Nici candu omulu n'ar fi ajunsu a privi atâtu de adencu in alcaturirea universului, dèca unele intemplari, precum a fostu inventarea acului magneticu, ori descoperirea Americii nu-lu indemnau spre nòue cercetari, ori altele, precum este inventarea ochianei si altele, nu ii dau nòue medilòce pentru cercetarile sale. Si chiar castigandu-si ómenii cunoscintiele, pe care le au adi, ele nici candu nu ar fi ajunsu la acea respandire, dèca desvoltarea vietii si in urm'a acestei desvoltari, multimea trebuintiloru dilnice nu le faceá dè trebuintia pentru majoritatea ómenirei. Aici nu este inse locu pentru o cercetare mai indeamenunta asupra atrinsei legaturi, ce esista intre desvoltarea vietii nòstre europene si acea a sciintieloru reale.

Ne marginimu numai a statorí deosebirea între menitiunea culturèi clasice si acea a culturèi, pe care adi noi o numimu „*reala*.”

In tôte stadiile desvoltarii sàle, chiar si in cele mai primitive, omulu sente ó aplecare nestimperata, spre a cercá causele aretariloru ce i se infacisíeá. A statori unu necosu causalu între aretarile ce alcaturiescu lumea, este o lucrare dela care nici unu omu nu se pòte sustrage, lucrare, ce forméza temelí'a firei nòstre intelectuale.

A reduce ori-ce ivire la o cauza frésca este cea dintai si cea mai acuta *trebuintia sufletésca a omului*. Cu satisfacerea ei incepe *viéti'a etica* alui. Asta trebuintia indémna pe omu la ori-ce lucrare sufletésca; ea a fostu apròpe singurul motivu alu culturèi clasice. Pentru acea gandirea clasica este atâtu de frumòsa in idealitatea ei. Ea erá menita a satisface numai sufletulu. Dar sufletulu insetosiatu de adeveru este satisfacutu si prin numai o hipotesa, o simpla esplicatia. Pentru acea atâtu de pucinu adeveru si atâtu de multa poesia in gandirea clasica. Ea tinde mai multu a satisface sufletulu si a formá caracterele decátu a dá folòse dilnice. De *fericirea omului* se ingrigesce cultur'a clasica, privindu *sustienerea lui* ca unu lucru secundaru. Ast'a in celu mai strinsu necosu cu *viéti'a de atunci*: pe vremile clasice, pentru sustienerea traiului dilnicu ómenii n'aveau trebuintia de multe cunoscintie.

Alt'a este inse positiunea omului in *viétia*.

Unu siru întregu de intemplari restórna credintiele lumei clasice, indemnandu pe omu la nòue cercetari. Nu mai pucinu sunt apoi intemplari, cari dau vietii dilnice o desvoltare, ce nici nu suferè a fi comparata cu cea clasica. Trebuintiele se inmultiescu in tôte privintiele. Comerciuu intinsu peste faci'a pamentului si industri'a desvoltata, devinu puse pe temelii scientifique. Astfelu se nascu o multime de profesiuni care pretindu unu gradu mai inaltu de cultura unu siru întregu de cunoscintie puse pe temelii realu.

Pentru a face de prisosu o cercetare mai reslatita, se facemu comparatia între cunoscintiele ce in vremile clasice trebuia se aiba unu conducatoriu de naia, unu ingenieriu ori unu arhitectu, si între cunoscintiele ce totu acesti profesionisti adi trebuiescu se aiba. Chiar dèca amu abstrage dela masine, vomu aflá cumca adi sciinti'a este menita nu numai a satisface sufletulu, ci si a servi totu-odata omului ca medilocu de sustienere dilnica, adeca a *satisface si trebuintie dilnice*.

Incátu elu este menitu a satisface trebuintie dilnice, invetiamentulu este realu.

Prin ast'a amu statoritu raportulu între invetiamentulu universitaru si acela realu:

Universitatile sunt menite a cultivá sciintiele, ca sciintie, si a formá caracterele.

Institutele tehnice sunt menite a dá formare teoretica si practica pentru anumite profesiuni,¹⁰⁾

Universitatile pregatescu totodata pentru anumite cariere si anume cariere publice, care pretindu o formare humanitara, deci-nu numai unu siru bogatu de cunoscintie ci totodata si o desvoltare etica a caracterului. Dar' si acésta formare este numai secundara. Universitatea dá atâtu pentru juristi, câtu si pentru filosofi ori teologi numai o formare teoretica. Esiti dela universitate, tenerii nu sunt formati pentru carierele ce si-au alesu; ci sunt numai capabili de a se cualificá prin o pracsá mai scurta ori mai indelungata.

Cu totulu alta este formarea, ce o dá invetiamentulu realu, provocatu prin trebuintiele dilnice, elu cèrca a satisface numai aceste trebuintie. Aici la formarea etica a caracterului nu se privesce: tenerii se forméza numai pentru anumite *cariere private*, deci anumite *profesiuni*, care ceru unu anumitu siru de cunoscintie si indele tniciri practice.

Mai clara este deosebirea: *universitatea si-pune de scopu a desvoltá viéti'a etica; invetiamentulu realu este menitu a desvoltá numai viéti'a economica.*

Premitiendu acestu raportu, indata ni se va vedí inferioritatea invetiamentului realu facia de acelu universitaru. Intr'adeveru invetiamentulu realu nu este decátu in urm'a universitatii posibilu. Universitatea dá cunoscintiele menite a fi respandite prin invetiamentulu realu. Nemicu nu vomu aflá la institutele tehnice, ce chiar intr'o forma mai desvoltata, n'am aflá si la universitate.

Deosebirea este numui acea, cà la universitate aflamu sciintie, éra la institutele tehnice unu siru de cunoscintie practice. Totu acei profesori potu se impartesiésca sciintiele, adeca teoretica, alta data in directie practica. Astelul *viéti'a etica* a unui poporu in lips'a invetiamentului realu se pòte desvoltá; invetiamentulu realu numai indirectu, prin ridicarea vietii economice, inriuresce asupra vietii etice.

Statorindu misiunea si caracterulu invetiamentului universitaru in raportu cu acelu realu, nu va fi greu a aflá positiunea, ce fie care felu de invetiamentu trebuie se ocupe in *viéti'a publica*.

Universitatea, atâtu cu asiediamentu pentru formarea teneriloru *pentru viéti'a publica, câtu si ca focalariu de cultura a ori-carui poporu*, in tôte vremile a fostu si a trebuitu se fie asiediamentu publicu sustienutu de catra puterea publica.

Nesmintitu fòrte multa vreme preotimea a avutu inriurire apròpe desevirsiata asupra invetiamentului, sustienendu mai alesu gimnasiale: se nu pierdemu inse din vedere, cà pe acele vremi inriurirea preotimei erá tocmai — atât'a de mare si asupra poterii publice. — Deo-data au incetatu aceste inriuriri.

Invetiamentulu realu numai in urm'a desvoltarii universitatiloru a devenitu posibilu si numai in urm'a desvoltarii vietii dilnice necesariu. Amu potea dice, in cea dintai epoca, inainte de revolutiunea franceza elu nici nu esistá.

Candu elu s'a ivitu inse, avendu a dá o formatiune privata, s'a ivitu sub forma privata. Dupa-ce si-au castigatu anumite cunoscintie de pregatire, tenerii, ce s'au fostu hotaritu a-si castigá pana dilnica ca marinari, negotiatori, ingenieiri, arhitecti, ori masinisti, faceau numai

¹⁰⁾ Compara: Joseph Zirec „Handbuch des Prüfungs und Unterrichtswe-
sens.“ 1868.

decātu unu cursu practic. Din aceste cursuri practice, care pentru farmacisti, agronomi ori inginerii dela noi si astadi esistu, s'au desvoltatu deosebitele scoli private.

Publice au devenitu aceste scoli numai atunci, candu anumitele profesiuni, in urm'a desvoltarii, cereau unu gradu mare de cunoscintie, si prin urmare o organizare mai intinsa a „scóleloru“. Chiar si in forma loru de astadi asiediamintele de invetiamentu realu potu se fie private: publice sunt, numai încātu statulu pare indetoratu a se ingrigi de desvoltarea economica a membriloru sei.

Ioanu Slaviciu.

Unu francesu ca literatu romanu.

Fóia societatii renascerea publica urmatóri'a notitia bibliografica: *Documents pour servir à l'étude des dialectes roumains, recueillis et publiés par Emile Picot. Paris.* Sub acestu titlu D. Picot a publicatu mai intaiu in *Revista de limbistica si filologia comparata*, apoi in brosiura unu basmu romanescu si câte-va poesii populare, culese din gur'a tieraniloru din Banatulu Temisiane, insocindu-le cu o frumósa introduciune cu esplicatiuni pentru lectorulu strainu si traducendu-le chiar in limb'a francesa.

Subjectulu, de care se ocupa acestu opusculu, si scopulu ce elu urmaresce intereséza de aprópe pe Romani, si d'aceea ne propunemu a dice câte-va cuvinte despre densulu.

Constatamu in acésta ocaziune, cu o viia placere, cá pres'a literaria francesa tiene a dá poporulu romanu o proba de interesu si de iubire, ocupandu-se cu predilectiune de limb'a si literatur'a nóstra. E viia si puternica vocea sangelui la fratii de pre malurile Senei, precum e viia si puternica iubirea, ce noi departat'a sentinela a Latinitatii in Orientu, le amu pastratu totude-una si le vomu pastrá deapururea.

Numele lui Michelet, Edgard, Quinot, Ubcini, Philaret, Chasles, etc. etc. vor remané nesterse in memori'a Romaniloru, transmitendu-se din generatia in generatia, incungiurate de aureola a recunoscintiei, ce le décerne unu poporu intregu. Scrierile loru au desceptatu Europ'a, scrierile loru au produsu entusiasmulu pre care ilu resuma asia de bine fóia ispaniola *Iberia* in câte-va cuvinte: „Multe fete, dice, acea fóia, au esitu din cas'a mamei nóstre Roma: una s'a maritatu cu Galulu celu sumetiu si a facutu inceputu familiei celei mari a Franciloru; alt'a a facutu casa cu Numantinulu si Guaditanulu, eternu gloriosu, si copilasii sei s'au intinsu preste tóta Iberi'a poetica: Spania si Portugalia; o a trei'a a remasu in gospodari'a parintésca si mai curendu séu mai tardiu, Itali'a intréga va fi a copilasiloru sei“... (astadi este.)

„Mai avea o copilitia mam'a nóstra, dar vai! .. ea erá pierduta de la cas'a parintésca. ... Sunt secolu de candu raticita prin stepele Dunarei si prepastiele poetice ale Carpatiloru fi'a mai mica a Romei, fi'a iubita ca totu copilulu de pe urma, ea numai sciá de surorile ei si surorile ei nu mai sciá de dens'a. Dara bucurati-ve Spanioliloru, Romani'a cáci asia se chiama fie'a acést'a a Romei, bucurati-ve cáci Romani'a s'a reaflatu!

Ascultati Iberi, Spanioli si Portugezi, ce vesti aduce ventulu de la resaritu. Romani, sntemu Romani, *cives romani summus*, sunt salutarile nepotiloru nostri, ce aduce ventulu la inim'a nóstra! Ascultati acele acorduri cunoscute inimei nóstre, cari ne vinu leganate si balantiate de pre valurile Marei Negre, pre ale Adriaticei si ale golfului Leului, cari le desmierda pre sinulu seu. ... Sunt acordurile cari lipseau la harp'a latina. ... Sunt cordele romane!

Bucurati-ve Iberi, Franci, Italiani! cinci milióne (12 nu 5) de Romani mai multu spunu lunei orientale glori'a casei vóstre comune, glori'a eternei cetati.“

Sub egid'a scrieriloru, cari provocau acestu entusiasmu, natiunea romana a fostu primita in sinulu stravechei sale familii, a fostu recunoscuta de ceialalti descendinti din aceeași stirpe si si-a castigatu in tressii sprijinulu celu mai puternicu.

Nu numai atátu! Litoratur'a contimpurana francesa urmaresce cu staruintia oper'a acestoru illustri campioni ai nationalitatii nóstre; publicatiuni de unu renume europénu vorbescu de Romani in termini fórte magulitori, iau parte activa, se ocupa cu unu interesu multu mai mare, de cátu chiar literatii nostri. De totu ce se refera la limb'a si ortograf'a ei, sfatuescu si indica midilócele cele mai apte pentru a aduce progresulu in limb'a si cultur'a nóstra. Lucrari ca acele din *Romani'a* ca ale D-lui Hugo Schuchard si Emile Picot onoréda nu numai pre autori ci si natiunea de care ele se ocupa.

D. Emile Picot, de alu carui opu vorbimu mai in specialu, se devotéza studiulu limb'ei romane, propunendu-si a mai stempera zelulu aceloru autori straini. — Slavi si Germani mai alesu — cari, de si n'au cunoscintie indetultóre, si permitu a afirmá cu usiurintia si lupta a acreditá in lumea literaria opiniunea, cá limb'a romana contine pre pucine eleminte latine, ca se póta apoi deduce din acést'a, cá poporulu romanu e o adunatura de individi fora coherintia si prin urmare incapabili de a constitui o natiune.

Limb'a inse este celu mai siguru semnu doveditoriu alu originéi nóstre! Acést'a a intielesu-o Popovici, Miklosici, Jerney, Roesler etc. si d'aceea asupra limb'ei si-au indreptatu tóta atentiunea loru, asupra limb'ei au gramaditu o suma de ponosuri, siguri findu cá o data acreditate opiniunile loru in privinti'a contientulu limb'ei nu vor mai intimpiná nici unu obstacolu de a le aplicá si natiunei. Acést'a a intielesu-o si D. Picot si d'aceea si-propune a reduce la just'a loru valóre asertiunile adversariloru mai sus citati.

Nu ne putemu opri de a reproduce o parte din introduciunea bine simtita si bine engetata a opuscululu D sale.

„Déca percuregemu Franci'a, Itali'a séu peninsul'a Pireneiloru, suntemu surprinsi, dice D. Picot, de a vedé limbagiulu modificandu-se necontentitu. Graiulu popularu se sehimba, pentru a dice astu-felu, din satu in satu si chiar limb'a literaria este supusa la variatiuni considerabile. Romanii formédia, sub acestu punctu de vedere, o curiósa exceptiune printre popórele cari se serva de unu idiomu esitu din latina; limb'a loru nu presinta in diversele provincii pe cari ei le locuescu de cátu usióre diferentie. Romanii din Valachi'a si din Moldavi'a, coi din Basarabi'a si din Bucovin'a, acei'a in fine cari sunt stabiliti in Transilvani'a si in Ungari'a vorbescu dialecte abia distincte unele de altele. Pre candu unu Lombardu, unu Romanu, unu Venetianu si unu Piemontesu nu se potu intielege, tieranii de la Dunarea inferióra vor puté conversá fora greutate cu fratii loru de la Aradu, de la Brasiovu séu dela Iasi. Romanii din Macedoni'a chiar, cu tóte cá dialectulu loru se departédia destulu de simtitoriu de celalalte, nu sunt mai pucini intielesi mai pretutindene.“

„Acésta uniformitate a limb'ei romane, detorita fora indoiel'a caracterulu patientu si tortiei de resistintie a acelor'a cari o vorbescu, este unu faptu demnu de insemnatu in istori'a idiomeloru romane. Latin'a, a cari'a descompositiune a datu nascere in Occidentu la atâtea limbe si gerguri (patois) subsista in regiunea Carpatiloru in o forma unica. Singurile variatiuni dialectice, cari se potu relevá, trecendu din o provincia in alt'a, se refera la legile fonetice séu mai bine la pronunciatiune; vocabulariulu inregistrédia vorbe straine, imprumutate de la natiunile vecine si diferindu ca aceste natiuni incesi, dara fondulu limb'ei, flesiu-nile si sintacs'a ei remanu identice.“

„Acestu faptu cá dialectele Romane sunt asia de pucinu departate unele de altele, esplica pentru ce nu s'a ocupatu nimeni a culege trasurile loru particulare. S'a vorbitu totudeuna intr'unu modu generalu, s'a emisu dupa intemplantare opiniunile cele mai contradictorie, dara nimeni n'a avut' idea de a face cunoscutu limbagiulu poportulu, prin esemple alese din diferite regiuni.“

Dupa acést'a D. Picot aréta autorii cari au aretatu aceeași materia inaintea d-sale si indica defectele au formédia apoi unu tablou de titlurile, termenii militari si administrativi, pre cari necesitatile guvernamentulu i-a introdusu in limba, spre a evitá ca strainulu se confunde acesti termeni cu foimele dialectice romane, si in fine inserédia, asia cum ilu povestesc poporulu — basmulu, intitulatu „Ciucurulu de auru“ dupa ce dá tóte esplicarile necesarie pentru ca unu strainu se-lu póta citi, apoi dice: „Acei'a cari ilu vor citi cu bagare de séma vor fi fora indoiela surprinsi de a affá in limbagiulu tieraniloru din Banatu asia de pucine eleminte straine. Unde sunt dara tóte acele vorbe grecesci, slave, albancese, turcesci, maghiare cari compunu, se dice, jumetatea di cionariulu? Ne putemu convinge cá aceste vorbe nu ocupa in realitate de cátu unu locu neinsemnatu (tres secondaire) in limba.“

Dupa acést'a D. Picot vorbesce despre cantecele nóstre populare, face divisiunea loru si reproduce câte-va bucati de poesii, despre care dice cá „sunt imprimare de acea tristétia comuna productiuniloru populare romane. Unu poporu care a suferitu atátu de multu, adauge dsa, nu póte face sé se auda altu ceva decātu plangeri, este tristu pana si in bucuri'a lui. Pasiunile rustice sunt esprimate in o forma naiva, adesea plina de incantare.“

Terminandu, felicitamu pre D. Picot pentru frumós'a d-sale întreprindere si-lu semnalamu recunoscintiei Romaniloru, ne felicitamu inse mai multu pre noi insine, ca Romani, pentru cá unu barbatu atátu da meritosu pune in serviciulu causei nóstre abil'a sa péna.

Cu câtu omulu convine mai adese-ori in societati cuviintio-
se, cu atât se lumineza si destepta mai multu. De aceea vedea-
du-se o neincungiurabila necesitate de atari societati adi au
inceputu a se infiintia in tote clasele omeniloru.

Maritul nostru Congresu nationalu bisericescu care s'a tie-
nutu in Sibiu an. 1868. avendu la inima desclinitu cultur'a
poporului nostru romanu, de asemenea a cunoscutu necesitatea
astoru-feliu de societatii si la invetiarii populari a decretatu in §
130. din „Statutul organicu“, ca si noi-invetiarii-se tieniemu
conferintie in cari se ne exercitam si consultam in privinti'a
trebiloru nostre instructiunali, — acaroru resultatu acolo unde
acele se tienu regulatu numai bunulu Ddieu pote se-lu pretiuies-
ca! — Cum se tienu dar conferintiele? In unele districte
se tienu confor. cercuali mai adese-ori peste anu si au
resultate frumoase ér in districtulu Oradii-mari, de doi ani incoci,
s'a impartitu tienerea loru in trei locuri numai! Candu s'a tie-
nutu conferintiele in fiecare cercu separat, ne-am coadunatu
intr'unu numeru considerabilu, neam consultatu si exercitatu
insine in propunerea obiectelor obligate pentru scolele nostre.
De candu s'a impartitu tienerea loru inse, dorere! cei mai se-
raci si mai indepartati nu potu participa de feliu; apoi afara de
acést'a noi-invetiarii numai dreptulu avemu de a tiené confe-
rintie, ér propunetorii si decisorii sunt cu totul alti individi,
cari dupa lege si dreptate n'ar avé altu dreptu de câtu numai
ca auditori *) — si asi'a nici cà potu fi corespundetorie scopului
nostru de feliu.

Deci considerandu, cà scopulu nostru nu pote fi altulu de-
câtu alu propasirei cu timpul amu fostu si suntemu de acea
opiniune cà deca Ven. Sen. Scol. voiesce se nu apuna conferin-
tiele nostre de totu de o parte, ér de alt'a, se progresamu si se
ne folosimu de dreptulu nostru garantatu prin lege, liberi ne
impedecati de nimene, se impartiesca tienerea loru in viitoriu,
celu pucinu in 9 locuri in intregu districtulu acest'a, si se faca
alte dispusetiuni mai favoritorie; apoi nu numai odata in anu,
ci baremu de 3. ori adeca: tomn'a pre timpul ferieloru; — in
serbatorile cratiunului si intr'ale invierii Domnului pentru cà:
cu câtu mai adese-ori amu conveni si ne-amu consulta liberi cu
atâtu mai multe si bune rezultate amu aduce pre terenulu ins-
tructiunii.

Nu suntemu noi contr'a conferintieloru intrunite ma! amu
dori tienerea in totu anulu a unei confer. generale in sa deca
va luá in consideratiune ori-si cine-miserabil'a stare materiala in
care ne aflamu atâtu noi câtu si bietulu poporu, usioru se va
poté convinge cà: absolutminte ni-e imposibilu a le cercetá in
indepartari considerabile.

Alessandru Mateau,
inv. gr. or.

Nica Mihailu,
in Secaciu.

Pavelu Botice,
inv. gr. or. Archisiu.

Mihailu Popp,
inv. gr. or.

Alessandru Ardeleanu,
docinte gr. or. in Grosiu.

VARIETATI.

× Ni se scrie cumca la 18 Martiu a. c. s'a tenuity examenu
semestralu cu copii dela scól'a confesionala din Plescutia. Resul-
tatulu examenului a fostu peste asteptare, ér zelosulu invetiato-
riu *Nicolau Feieru*, si-a eluptatu recunoscinti'a si increderea de-
plina la poporulu alu carui dascalu devotatu este dsa.

+ Spre scire! Congresulu stupariloru din Austro-Germania si
espuetatiunea obiectelor apartinetorie la stuparitul rationalu,
se va tiené estimpu in Halle, regatulu Sasoniei nu de parte de
capital'a Lipsca (Leipzig).

Stuparii romani carii dorescu a participa la siedintiele
acelui Congresu, — renumitu in tota Europ'a — pentru esope-
rarea certificatelor de caletorie cu diumetate pretiu, pe tote
liniile cáiloru ferate din Austro-Germania si Ungaria si anume
pentru clas'a II. si III. tour retour, au a se adresá subscri-
sului, avendu totodata a tremite si 2 fl. 10 cr. tacs'a pentru
insinuare la participarea siedintieloru congresului, cum si nu-
mirea domiciliului loru si a postei ultime.

Despre diu'a tienerei Congresului, cei ce se vor insinua,
vor fi incunoscintiati atunci candu li se va tremite certificatele.

V. Schelegianu.

*) Cum se pote acést'a? Destulu de rou cà dreptulu dvostre ilu dati
altor'a, semnu cà nu-lu sciti sustiené. / Red.

Avisu.

Mai multi doritori de a contrage imprumuturi ipote-
carii din fondurile comune bisericesci si scolare, au fa-
cutu aicea intrebare: deca mai sunt bani disponibili;
éra unoru petenti nu se potura acordá sumele cerute
tocmai pentru cà cass'a epitropiei la momentu nu avea
la dispositiune bani de ajunsu, ca se satisfaca pe deplinu
recerintieloru. —

Acuma inse, din partea Ilustritatei Sale dlui *Antoniu
Mocioni*, s'a depuratu capitalulu si interesele eveninde dupa
obligatiunea fericitului *Ioanu de Mocioni*, inca dela *Car-
lovetiu* cu datulu 30 Martiu 1854. in suma totala de
85,654. fl. 88. cr. v. a. cu care fundulu disponibilu alu
cassei s'a sporitu l'a o suma de 106,000 fl. v. a. ce se
afla elocata in cass'a de pastrare de aicea, conformu dis-
pusetiunei §§. 22 si 27. din Regulamentulu de procedere.

Ceea ce respectiviloru interesati spre scire si orien-
tare se face cunoscutu cu acea observare: ca petitiunile
ce le vor trimite pentru acordarea de imprumuturi, se
si le provéda deplinu cu recerintiele preserise in §§. 28.
29. si 30 lit. a. b. c. d. e. si f. diñ provocatulu Regula-
mentu *) fiindu cà celea necomplete nu se potu luá
de locu in considerare; apoi completariile ulterioarie *sunt
impreunate cu spese pentru respectivii petenti*, causandu
amenarea resolvirei, ér epitropiei inmultiendu-i numai luc-
rurile scriptoristice. Aradu 4. Aprilie 1874.

*Administratiunea epitropiei provisorie a fonduriloru
bisericesci si scolare comune dieceselor de Aradu si Caran-
sebesiu.*

Presiedinte substitutu:
Dr. Atanasiu Sandor.

Notariulu epitropiei:
Petru Petroviciu.

*) S'a publicatu in Lumina Nr. 50 si in Albina Nr. 63. si 62.

Administratiunea.

Anunciu.

3

Am vediatu pre multi negotiatori, rei de credintia, cà nu
cugeta la omeni'a si creditulu firmei loru, ci numai cum se se
imbogatieasca repede, fia chiaru amagindu pre comitetele paro-
chiali si pre preotime, — de aceea m'am oferitu cum se ferescu
de insielatiune pre oo. comitete si pre oo. preoti, ca pentru
banii loru se-si capete lucruri bune, si am infiintiatu insumi in
negotiatori'a mea sub firm'a:

„Nicolau Zsiga si Comp.“

in Oradea Mare, piati'a santului Ladislau unu depositu mare de
ornaminte (odasdiu) bisericesci, precum falóne, patrafire, manusie-
re (rucavite) si celelalte; asisderia materii pentru vestminte pre-
otiesci, materii felurite de peru si de metasa pentru prapori si
alte.

Pretiarile sunt cele mai eftine, éra despre bunetatea ma-
teriei si a lucrului dau chezesia. Bucurosu servescu si cu mustre
celor'a ce dorescu.

Deschilinitu am grigitu la intocmirea pretiariloru, ca se fie
de sém'a tutaror'a, astfelu sunt falóne dela 30 fl. pana la 300 fl.
pentruca fiacare comuna bisericesca se-si póta casciga dupa potin-
ti'a sa.

Nicolau Diamandi.

CONCURSU.

1

Pentru vacant'a parochia din Comun'a Chiraleu protopo-
piatulu Lunçii, se deschide concursu pana in 23 Aprilie st. v.
candu va fi si alegerea.

Emolumintele sunt 24 jugere pamentu aratoriu, dela 100 de case
câte un'a vica de bucate, stótele indatinato, o jumatare di de
lucru, cortelu liberu, si gradina intravilana. —

Doritorii de a ocupa parochi'a acést'a vor avea recursurile
sale bine adornate pana in 19 Aprilie st. v. ale trimite la pro-
topopulu tractualu in Oradea-mare

Chiraleu in 27 Martiu 1874.

Comitetulu parochialu

in contilogore cu mine **Gavrilu Netu** protopopulu Lunçii.